

MEDYA VE KADIN; İSMİNDE TOPLUMSAL CİNSİYET, KADIN VE DİZİ KELİMELERİ GEÇEN LİSANSÜSTÜ TEZLER ÜZERİNE BİR ARAŞTIRMA

Canan YAVUZ
Çanakkale Onsekiz Mart Üniversitesi, Türkiye
canan_98yvz@outlook.com
<https://orcid.org/0000-0002-3792-3912>

Hicran Özlem ILGIN
Çanakkale Onsekiz Mart Üniversitesi, Türkiye
hicranilgin@comu.edu.tr
<https://orcid.org/0000-0002-0549-0710>

<i>Atf</i>	Yavuz, C. & Ilgin, H. Ö. (2023). Medya ve Kadın; İsminde Toplumsal Cinsiyet, Kadın ve Dizi Kelimeleri Geçen Lisansüstü Tezler Üzerine Bir Araştırma. Journal of Communication Science Researches, 3 (2), 95-107.
------------	--

ÖZ

Kitle iletişim araçlarından televizyon, dünyada en yaygın biçimde kullanılan araçlardan biridir. Televizyon yayın formatlarından olan televizyon dizileri ise dünyada olduğu gibi Türkiye’de de sıklıkla izlerkitlelerce tercih edilen bir formattır. Televizyon dizileri yapım olarak toplumsal birçok olayı konu alan geniş bir çerçeveye sahiptir. Bu noktadan hareketle toplumsal cinsiyet üzerine değerlendirmelerin yapılabildiği televizyon dizileri akademinin çalışma alanlarından birini oluşturmaktadır. Dizilerde yer alan karakterlerin kadın ve erkek toplumsal cinsiyet rolleri üzerine değerlendirmelerini oluşturan bu senaryolar üzerine yazılan lisansüstü tezler bu çalışmanın konusunu oluşturmaktadır. Bu çalışmada isminde toplumsal cinsiyet, kadın ve dizi kelimeleri geçen lisansüstü tezlerin incelenmesi amaçlanmıştır. Bu araştırma toplumsal cinsiyet, kadın ve medyayı içeren lisansüstü tezlerin ortaya koyulması ve benzer çalışmalara kaynak oluşturması bakımından önemlidir. Tez adında “toplumsal cinsiyet, kadın ve dizi” kelimeleri geçen lisansüstü tezlerin incelendiği benzer bir çalışma olmaması bu çalışmanın özgünlüğünü göstermektedir. Araştırmanın örneklemini 9 yüksek lisans tezi oluşturmaktadır. Bu çalışmada Yüksek Öğretim Kurumu Ulusal Tez Merkezi veri tabanında yer alan tezler incelenmiştir. Tezler doküman analizi tekniği ile incelenmiştir. Tezlerde; tez yılı, anabilim dalı, tez türü, üniversitesi, yöntemi, yazarın cinsiyeti ve tez bulgularına ilişkin ayrıntılar incelenmiştir. İncelemeler sonucunda toplumsal cinsiyet, kadın ve dizi konularını içeren lisansüstü tezlerin çoğunlukta kadınlar tarafından yazıldığı sonucuna ulaşılmıştır. Tez adında “toplumsal cinsiyet, kadın ve dizi” kelimeleri geçen lisansüstü tezlerin 2008-2021 yılları arasında yazıldığı bulgusuna ulaşılmıştır.

Anahtar Kelimeler: Kadın, Toplumsal Cinsiyet, Dizi, Lisansüstü Tezler, Kadın Araştırmaları.

MEDIA AND WOMEN; A RESEARCH ON GRADUATE THESES WITH THE WORDS GENDER, WOMEN AND SERIES IN THEIR NAME

ABSTRACT

Television is one of the most widely used tools in the world. Television series, one of the broadcast formats, is frequently preferred by audiences in Turkey as well as in the world. Television series have a wide framework that covers many social events as productions. From this point of view, television series

in which evaluations on gender can be made constitute one of the study areas of the academy. The postgraduate theses written on these scenarios, which constitute the evaluations of the characters in the TV series on gender roles of men and women, are the subject of this study. The current study aims to examine the postgraduate theses that have the words gender, woman and TV series in their titles. This research is significant in terms of revealing postgraduate theses involving gender, women and media and creating a source for similar studies. The fact that there is no similar study examining the postgraduate theses with the words "gender, women and TV series" in the thesis name shows the originality of this study. The sample of the study consists of 9 master's theses, and theses in the database of the Council of Higher Education National Thesis Center were examined. These were examined using document analysis technique. In theses, the thesis year, department, thesis type, university, method, gender of the author and thesis findings were examined. As a result of the examinations, the postgraduate theses on gender, women and TV series were mostly written by women. The findings show that the postgraduate theses with the words "gender, woman and serial" in the thesis title were written between 2008-2021.

Keywords: *Women, Gender, Series, Graduate Theses, Women's Studies.*

GİRİŞ

Toplum içerisinde ve toplumlar arasında iletişimin sağlanması için çeşitli iletişim araçları vardır ve bu araçlar çağ değişimlerinde farklılıklar göstermektedir (Yengin & Bayrak, 2022: 41). Televizyon bu iletişim araçlarından bir tanesidir. Televizyon insanların gününün belli bir zaman dilimini ayırdıkları ve çevreden haberdar oldukları önemli bir iletişim aracıdır. Tüm dünyada ortak nokta olan televizyon ile insanlar haberler, diziler, reklamlar vb. içerikler aracılığıyla birbirinden haberdar olurlar. Televizyon cinsiyet özelliklerini yansıtan önemli bir araçtır. İzleyici kitlesi cinsiyete özgü davranışların hangi cinsiyete ait olduğunu film, çizgi roman, reklam gibi araçlardan öğrenmektedir (Yılmaz & Uluyağcı, 2007: 147). Kadınlar televizyon izleyicisi olarak önemli bir kitledir. Ev kadınlarının gündüz saatlerinde evde bulunması, televizyon kanallarının yayın akışını belirlemede etkili olmaktadır. Bu yüzden kadınların ilgisini çekecek eğlence programları gündüz kuşağında yer almaktadır (Etiler & Zengin, 2015: 138). Televizyon kanallarının içeriklerini üretirken kadınların ilgisini çekecek konulara yönelmesi, izleyici kitlesini artırması ve reyting elde etmesi amacını taşımaktadır. Kadınların televizyonda yansıtılma biçimi dizi, film ve reklam gibi yapımlarda farklılık göstermektedir. Özdemir'e (2010) göre; reklamlarda kadınlar anne rolü çerçevesinde mutfak işleri ve çocuk bakımı rolleriyle yansıtılırken, erkekler baba rolü çerçevesinde aileyi geçindirmekle sorumlu kişi olarak yansıtılır. Televizyon dizilerinde toplumsal değerler yeniden şekillendirilerek televizyona taşınmaktadır (Ilgın, 2020: 54). Televizyon dizileri çekildiği ülkenin, içinde bulunduğu toplumun yansımasıdır. Yapımcılar televizyon sunularını oluştururken toplumsal değerlerden etkilenir. Kadının değeri toplumlara göre değişiklik göstermektedir. Eski Türk Devletleri'nde kadın kıymetli bir varlık olarak görülmektedir. Kadın ailede söz hakkına sahiptir. Kadın ekonomide ve sosyal hayatta yer almaktadır. Türk devlet geleneğine göre anne ailenin ikinci temsilcisidir. Anne, babanın akraba soyundan önce gelir ve kadının ailedeki konumunu küçültecek davranışlardan uzak durulur (Acar, 2019: 397). İçinde bulunduğumuz yüzyılda kadınlar toplumda erkekler ile eşit haklara sahip olabilmek için mücadelelerini sürdürmektedir. Gelişen teknoloji ağında televizyon dizileri tüm dünyada topluma erişebilmekte ve kadına yönelik düşüncelerin şekillenmesinde önemli bir köprü görevi gördüğü düşünülmektedir. Bu bağlamda televizyon dizilerindeki kadın rolü kadınların toplumsal yaşamdaki durumu noktasında önemlidir.

Toplumsal Cinsiyet, Kadın ve Televizyon Dizileri Üzerine

Cinsiyet biyolojik olarak kadın ve erkek olmayı ifade ederken toplumsal cinsiyet, toplumun bireye yüklediği kalıplaşmış erkek ve kadın davranışlarını ifade eder (Şakrak, 2020: 422). Toplumsal cinsiyet, toplumun yarattığı kadın-erkek rolleri ve bu rollerin cinsiyetler tarafından kazanılmasıdır (Ecevit, 2003: 83). Kadın ve erkeklere yüklenen rol ve görevler toplumsal cinsiyet olarak ifade edilir. "Kadın ve erkeklerin biyolojik olarak doğuştan getirdiği farklılık, üstünlükler ve zayıflıklar vardır. Bu nedenle birinin diğeri ile biyolojik açıdan yarışması ya da karşılaştırılması söz konusu değildir. İki cins de biyolojik olarak kendine özgüdür ve özeldir" (Ünal vd., 2017: 228). Toplumsal cinsiyet ile toplumun

insanları algılama ve insanlardan beklediği davranış şekilleri arasında ilişki vardır (Dumanlı, 2011: 133). Kadınların çocuk bakımı ve ev işleri görevi, erkeklerin ev dışı çalışma hayatı ve evin ekonomik giderlerinin karşılanması görevi gibi sorumluluklar toplumsal cinsiyetin gerektirdiği rollerdir (Özdemir, 2010: 102). Toplumsal cinsiyetin özünde iki cinsiyet arasında sosyal eşitsizlik yer alır (Kutlu, 2010: 42). Toplum erkeğe sınırsız özgürlük atfederken kadını kalıplar içerisinde yaşamaya mahkûm eder. Aslında toplumsal cinsiyet rolleri hem kadın hem de erkekler için geçerli ve uygulanması beklenen davranışlardır. Fakat ataerkil toplumlarda toplumsal cinsiyet rollerinin uygulanması genellikle kadınlar için geçerli görülmektedir.

Televizyon 21. yüzyılın en çok dikkat çeken icatlarından biridir. Günümüzde televizyon, diğer kitle iletişim araçlarına göre daha önemlidir (İlgin, 2020). İnsanlar kitle iletişim araçları içerisinde bulunan ilgi duydukları konuların yer aldığı programları takip ederler (Arklan & Taşdemir, 2008: 74). Kitle iletişim araçları cinsiyete özgü kalıp yargı ve önyargıları meşru kılmada önemlidir (Dökmen, 2015: 133). Kitle iletişim araçlarında ilgi çekmek için kadınlar tercih edilmektedir. Bu sebeple kitle iletişim araçlarında kadınlar daha çok yer almaktadır (İlgaz Büyükbaykal, 2012: 21). Televizyonda kadın, aile içerisindeki varlığı ile erkek, aile dışındaki rolleri ile karşımıza çıkmaktadır. Bu durum televizyondaki cinsiyetçi yaklaşımı göstermektedir (Kutlu, 2010: 55). Kadınlar yerli dizilerde yabancı dizilere göre daha muhafazakâr olarak gösterilmektedir. Dizilerde Türk toplum değerlerine uygun olarak aktarılan kadının, ideal anne ve eş olması üzerinde durulmaktadır (İlgaz Büyükbaykal, 2012: 24). Dizilerde genellikle ideal kadın vurgusu yapılmaktadır. İdeal kadının geleneksel değerleri taşıması, anne, iş kadını, ev kadını gibi görevlerini yerine getirmesi beklenir (Güzel, 2014: 191). Dizilerde erkekler baskın, saldırgan, rasyonel, uyumlu bireyler olarak yansıtılırken, kadınlar arzu edilen, evcil olarak yansıtılmaktadır (Craig, 1992). Medya erkekliğin inşasına katkıda bulunmaktadır. Medyada erkeklik şiddet içeren ve ev içi işlerle teması olmayan bir durum olarak yansıtılır (Kellner, 2008). Ayrıca televizyon dizilerindeki şiddet söylem ve gösterimleri toplumda şiddetin etkinliğini arttırmasına sebep olabilmektedir. Şiddet bir döngüdür. Şiddet şiddeti doğurur (Görgün Baran vd., 2017: 108). Bu bağlamda televizyonda yansıtılan şiddet toplumda şiddetin oluşmasına sebep olabilir.

Dizi, film ve diğer programlar izleyiciyi etkiler. Bu etki sonucunda izleyici kitle etkilendiği detayları kendi hayatına katmaya çalışır böylelikle toplumda değişimler meydana gelebilir (Kutlu, 2010: 50). Kadına yönelik şiddetin aktarılmasında medya doğru bir yol izlememektedir. Kadına yönelik şiddeti konu alan haberlere üçüncü sayfada yer verilirken, aile içi şiddeti konu alan haberlere de adli vaka veya magazinsel haber şeklinde yer verilmektedir (Görgün Baran vd., 2017: 111). Kadına karşı olumsuz tutumları kapsayan bu haberlerin medyada aktarılma ve kategorize edilme şeklinde problem vardır. Haberlerin sunuş biçimi kadına yönelik şiddeti özendirilmekte ve tetiklemektedir. Medya, spor veya siyasetle uğraşan erkeklerin başarılarına odaklanırken kadınların görünüşüne odaklanır (Ellemers, 2018: 284). Kadının medyadaki temsili, medyanın dünyaya bakışını yansıtır. Bu bakış toplumun kadını algılama şekline yön verir (Tanrıöver, 2007: 154). Medyada kadınların ikincil sınıf vatandaş konumunda yansıtılması; medyada cinsiyetçi tavrın sürmesi kadın sorunlarının artmasına sebep olmakta ve toplumu olumsuz etkilemektedir (Güzel, 2014: 192). Bu bağlamda medyada kadının yansıtılma şeklinin toplumun bakış açısını yansıttığı ve toplumun kadına yönelik tutumun oluşmasında etkili olduğu söylenebilir.

Medya sektöründe çalışan kadın ve erkekler arasında eşitsizlik olduğu görülmektedir. Medya sektöründe çalışan kadın muhabirlerin sayısında yaşın ilerlemesi ile azalma görülürken bu durum erkek muhabirler için aynı değildir (Mendes & Carter, 2008: 1709). Kadının fiziksel özellikleri, yaşı, ilgi çekiciliği medyada kadının yer almasında önemli bir etkidir. Kadın haber sunucuları, kadın dizi ve film başrolleri, reklamlarda yer alan kadınlar genellikle fiziksel özellikleri ile ön plana çıkmaktadır.

Kadının toplumdaki konumu zaman içerisinde değişime uğramıştır. Bu değişime sebep olan faktörlerden biri de medyadır. Medya kadının toplumdaki konumunun hızla değişmesinde, kadına yönelik bakışın şekillenmesinde önem arz etmektedir (Akçalı & İnceoğlu, 2020: 164). Mendes ve Carter'e (2008) göre cinsiyet ve iletişim araştırmacılarının kadınlara odaklanması 20. Yüzyılın sonunda

gerçekleşmiştir (Mendes & Carter 2008: 1702). Medyada kadının sunumu izleyicinin dikkatini çekmek ve izleyici sayısını arttırmak üzerine kurgulanmaktadır. Bu yapı ataerkil düzenin toplumda sürdürülmesine neden olmaktadır (Güdekli, 2016: 63). “Medyanın toplumsal temsiller aracılığıyla ürettiği içerikler, toplumların değer yargıları, inanışları ve politik yaklaşımlarıyla yakından ilişkilidir” (Pınarbaşı, 2022: 180). Medya, toplumun aynası niteliğindedir. Medyada yansıtılan öğeler toplumun değerlerini ifade etmektedir.

Türkiye’de kadın araştırmalarını sürdüren üniversitelerin uygulama ve araştırma birimleri bulunmaktadır. Ayrıca üniversitelerde kadın ve aile araştırmaları bilim dalında yüksek lisans ve doktora düzeyinde eğitim verilmektedir (İlgin & Yavuz, 2022: 16). Toplumsal cinsiyete yönelik gerçekleştirilen araştırmalarda, toplumdaki cinsiyetle ilgili yargıların, kadını negatif şekilde etkilediği ayrıca kadının toplumda ikincil sınıfta olması fikrini güçlendirdiği ve ayrımcılığın sürdürülmesine sebep olduğu vurgulanmaktadır (Saraç, 2013: 27). Türkiye’de toplumsal cinsiyetin dizilere yansması konusunda akademik çalışmalar yapılmaktadır. Özellikle son yıllarda bu araştırma alanı popülerlik kazanmıştır. Medya ve toplumsal cinsiyet ilişkisi üzerine yapılan akademik çalışmalarda genel olarak kadınlar toplumda bağımsızlığını elde edemeyen, engellere karşı mücadele etmeyi tercih etmeyen, düşük motivasyonlu, ikna edilmesi kolay, uzlaşma taraftarı ve fedakâr kişiler olarak yer almaktadır (Akçalı & İnceoğlu, 2020: 165). Toplumsal cinsiyetin bir yansıması olan televizyon dizileri, toplumda; toplumsal cinsiyetin değişmesi zor kurallarını güçlendirmektedir. Bu bağlamda toplum üzerinde etkisi yüksek olarak kabul edilen dizilerin oluşturulması ve yayına sunulması aşamasında denetimler gerçekleştirilmeli ve dizilerde kadına karşı duruş topluma olumsuz örnek oluşturmayacak şekilde düzenlenmelidir.

YÖNTEM

Bu araştırmada aynı anda isminde “kadın, toplumsal cinsiyet ve dizi” kelimeleri geçen lisansüstü tezlerin incelenmesi amaçlanmaktadır. Araştırmanın örneklemini amaçlı örneklem tekniği ile seçilen 9 lisansüstü tez oluşturmaktadır. Araştırma verilerine YÖK Ulusal Tez Merkezi veri tabanında yer alan lisansüstü tezler aracılığıyla ulaşılmıştır. Birinci aşamada YÖK Ulusal Tez Merkezi veri tabanında gelişmiş tarama seçeneği kullanılarak isminde kadın, toplumsal cinsiyet ve dizi kelimeleri geçen tüm lisansüstü tezler taranmış, bu tarama sonucunda 9 lisansüstü teze ulaşılmıştır. İkinci aşamada ise örnekleme oluşturan tezler derinlemesine şekilde incelenmiş ve inceleme sonuçları bulgular kısmına eklenmiştir. Tezlerde; tez yılı, anabilim dalı, tez türü, üniversitesi, yöntemi, yazarın cinsiyeti ve tez bulgularına ilişkin ayrıntılar incelenmiştir. Araştırmada nitel araştırma yöntemlerinden biri olan doküman analizi tekniği kullanılmıştır. Doküman analizi tekniği, yazılı belgelerin detaylarına inilmesi ve ulaşılan detayların analiz edilmesini amaçlayan nitel araştırma yöntemlerinden biridir (Kıral, 2020: 4). Bu araştırmanın örneklemini oluşturan 9 lisansüstü tezin incelenmesi noktasında en uygun yöntem olarak doküman analizi tekniği tercih edilmiştir. Bu teknik her tez kendi içerisinde detaylı bir şekilde incelenmiş, yapılan incelemeler sonucunda genel çerçevede tezler değerlendirilmiştir. Doküman analizi tekniği belgelerin incelenmesini amaçlayan çalışmalarda tercih edilen yaygın bir yöntem olması sebebiyle bu araştırmanın yöntemi olarak tercih edilmiştir.

BULGULAR

Tablo 1. Birinci Tez

1. Tez Adı:	Toplumsal Cinsiyet Bağlamında Kadına Yönelik Cinsel Şiddet Tahakküm Distopyası: “Damızlık Kızın Öyküsü” Adlı Dizi Örneği.
Yıl:	2021
Bilim Dalı:	Toplumsal Cinsiyet ve Kadın Çalışmaları Anabilim Dalı
Türü:	Yüksek Lisans Tezi
Üniversite:	Trakya Üniversitesi
Yöntem:	Nitel
Yazarın Cinsiyeti:	Erkek

Tablo 1, İncelenen birinci yüksek lisans tezi 2021 yılında Trakya Üniversitesi Toplumsal Cinsiyet ve Kadın Çalışmaları Anabilim Dalı’nda nitel araştırma yöntemi kullanılarak yazılmıştır. Tez yazarının cinsiyeti erkektir.

Tezde toplumsal cinsiyet bağlamında kadına yönelik cinsel şiddet, Damızlık Kızın Öyküsü dizisinde sahne analizi ve eleştirel söylem analizi yöntemiyle incelenmiştir. Meşru Tecavüz, Çalınan Hazlar, Jezebel, Kürtaj, Kadınlar Arası Hiyerarşik Şiddet, Damızlık Kızların İç Dünyası temaları çerçevesinde dizi incelenmiştir. “Damızlık Kızın Öyküsü dizisindeki Gilead hükümetinin kadına yönelik işlediği cinsel şiddet analiz edilerek, bu şiddetin gelecekte hangi noktaya evrilebileceğine dikkat çekmiştir” (Altun, 2021: 131).

Tablo 2. İkinci Tez

2. Tez Adı:	Toplumsal Cinsiyet Bağlamında Türk Dizilerinde Femme Fatale Kadın Temsilleri: Zalim İstanbul ve Yasak Elma Dizilerindeki Femme Fatale Kadın Karakterlerin İncelenmesi.
Yıl:	2021
Bilim Dalı:	Gazetecilik Anabilim Dalı
Türü:	Yüksek Lisans Tezi
Üniversite:	Atatürk Üniversitesi
Yöntem:	Nitel
Yazarın Cinsiyeti:	Kadın

Tablo 2, İncelenen ikinci yüksek lisans tezi 2021 yılında Atatürk Üniversitesi Gazetecilik Anabilim Dalı’nda nitel araştırma yöntemi kullanılarak yazılmıştır. Tez yazarının cinsiyeti kadındır.

Tezde eleştirel söylem analizi yöntemi kullanılarak Zalim İstanbul ve Yasak Elma adlı diziler incelenmiştir. Yapılan incelemeler sonucunda “dizilerdeki femme fatale kadın temsillerinin ataerkil toplum yapısı için bir kırılma noktası oluşturmalarına rağmen bu karakterlerin geleneksel kodların dışına çıktıkları gerekçesiyle cezalandırıldıkları, erkek karşısında kalıcı bir başarı elde edemedikleri ve böylelikle ataerkil değerlerin sarsılmasının önüne geçildiği sonucuna varılmıştır” (Kanca, 2021).

Tablo 3. Üçüncü Tez

3. Tez Adı:	Türk Dizilerinde Toplumsal Değişim ve Toplumsal Cinsiyet Açısından Kadının Sunumu: 1975 ve 2008 Yıllarında Yayınlanan Aşk-1 Memnu Dizisi Örneği.
Yıl:	2020
Bilim Dalı:	Medya ve İletişim Anabilim Dalı
Türü:	Yüksek Lisans Tezi
Üniversite:	Beykent Üniversitesi
Yöntem:	Nitel
Yazarın Cinsiyeti:	Kadın

Tablo 3, İncelenen üçüncü yüksek lisans tezi 2020 yılında Beykent Üniversitesi Medya ve İletişim Anabilim Dalı'nda nitel araştırma yöntemi kullanılarak yazılmıştır. Tez yazarının cinsiyeti kadındır. Tezde 1975 ve 2008 yılında yayınlanan Aşk-1 Memnu dizisinin kadın karakterleri söylem analizi yöntemiyle incelenmiştir. İki dizide de kadının benzer şekilde yansıtıldığı bulgusuna ulaşılmıştır. Tezde diziler arasındaki benzerlik ve farklılıklar üzerinde durulmuştur. 1975 ve 2008 yılında yayınlanan iki dizide kadınlar benzer şekilde aktarılmıştır. Kadınlar erkeklere bağlı şekilde hareket eden bireyler olarak aktarılmıştır. Kadınların evlilik yoluyla varlık sahibi olma çabaları olduğu bulgusuna ulaşılmıştır. Dizilerde geleneksel olarak kadına yüklenen toplumsal rollerin kadınlar tarafından yerine getirilmediği konusu üzerinde durulmuş, 1975 ve 2008 Aşk-1 Memnu dizileri karşılaştırıldığında müstehcen sahnelerin 2008 yılı Aşk-1 Memnu dizisinde açıkça aktarıldığı, 1975 yılı Aşk-1 Memnu dizisinde müstehcen sahnelerin gösterilmediği tespitinde bulunulmuştur. Tezde karşılaştırılan Aşk-1 Memnu dizilerinde kadına karşı toplumsal cinsiyet algısının korunduğu sonucuna ulaşılmıştır.

Tablo 4. Dördüncü Tez

4. Tez Adı:	Toplumsal Cinsiyet Bağlamında Kadının Medyada Temsili: 'Kadın' ve 'Ufak Tefek Cinayetler' Dizilerindeki Kadın Karakterler.
Yıl:	2019
Bilim Dalı:	Gazetecilik Anabilim Dalı
Türü:	Yüksek Lisans Tezi
Üniversite:	Atatürk Üniversitesi
Yöntem:	Nitel
Yazarın Cinsiyeti:	Kadın

Tablo 4, İncelenen dördüncü yüksek lisans tezi 2019 yılında Atatürk Üniversitesi Gazetecilik Anabilim Dalı'nda nitel araştırma yöntemi kullanılarak yazılmıştır. Tez yazarının cinsiyeti kadındır. Tezde eleştirel söylem analizi yöntemiyle Kadın ve Ufak Tefek Cinayetler adlı diziler incelenmiştir. Geleneksel ve modern kadın temsiline yönelik karşılaştırmalar yapılmış diziler arasındaki benzer ve farklı yönler ortaya koyulmuştur. İncelemeler sonucunda her iki dizide de kadın temsiline ataerkil kalıplar içerisinde kaldığı sonucuna ulaşılmıştır.

Tablo 5. Beşinci Tez

5. Tez Adı:	Türkiye’de Yayımlanan Hint Dizilerinde Üretilen Toplumsal Cinsiyet Rollerini ve Bu Rollerin Kadınlar Tarafından Alımlama Biçimleri: Gaziantep Örneği.
Yıl:	2018
Bilim Dalı:	İletişim ve Toplumsal Dönüşüm Anabilim Dalı
Türü:	Yüksek Lisans Tezi
Üniversite:	Gaziantep Üniversitesi
Yöntem:	Nitel
Yazarın Cinsiyeti:	Kadın

Tablo 5, İncelenen beşinci yüksek lisans tezi 2018 yılında Gaziantep Üniversitesi İletişim ve Toplumsal Dönüşüm Anabilim Dalı’nda nitel araştırma yöntemi kullanılarak yazılmıştır. Tez yazarının cinsiyeti kadındır.

Tezde görüşme yöntemi kullanılarak kolayda örnekleme tekniğiyle seçilmiş Gaziantep’in Ulaş Mahallesi’nde yaşayan Şırnaklı Kürt kadınlara Bir Garip Aşk adlı diziyi ilgili sorular yöneltilmiştir. Kadınların Bir Garip Aşk adlı dizide yansıtılan toplumsal cinsiyet rollerini algılama biçimleri üzerinde durulmuştur. İncelemeler sonucunda bu dizinin kadınların gündelik hayatını değiştirmede etkili olduğu, dizinin kadının çaresizliğinin yeniden üretilmesine sebep olduğu ve kadınların bu dizideki kültürel öğelere yakınlık duyup kendi hayatlarına bu öğeleri yansıttıkları sonucuna ulaşılmıştır.

Tablo 6. Altıncı Tez

6. Tez Adı:	Uyarılama Dizilerdeki Kültürel Farkların Küyerelleşme ve Toplumsal Cinsiyet Rollerini Bağlamında Temsili: “Desperate Housewives,” / “Umutsuz Ev Kadınları” Örneği.
Yıl:	2014
Bilim Dalı:	Medya ve Kültürel Çalışmalar Anabilim Dalı
Türü:	Yüksek Lisans Tezi
Üniversite:	İstanbul Arel Üniversitesi
Yöntem:	Nitel
Yazarın Cinsiyeti:	Kadın

Tablo 6, İncelenen altıncı yüksek lisans tezi 2014 yılında İstanbul Arel Üniversitesi Medya ve Kültürel Çalışmalar Anabilim Dalı’nda nitel araştırma yöntemi kullanılarak yazılmıştır. Tez yazarının cinsiyeti kadındır.

Tezde Desperate Housewives adlı yabancı dizi ile bu dizinin Türkiye uyarlaması olan Umutsuz Ev Kadınları adlı dizi karşılaştırılmıştır. Tezde toplumsal cinsiyet bağlamında kadına yönelik bir inceleme yapılmış olup karşılaştırılan iki dizide de kadının ikinci sınıf konumunda olduğu sonucuna ulaşılmıştır. Ayrıca incelemeler sonucunda bekar kadınların çalışma oranının yüksek olduğu, evli kadınların ise çalışma oranının düşük olduğuna ve her iki dizide de evli kadınların ihtiyaçlarının eşi tarafından

karşılandığına dikkat çekilmiştir. İki dizi arasında kültürel farklar olmasına karşın dizilerdeki en önemli benzer nokta olarak kadının toplumda ikincil planda olması üzerinde durulmuştur.

Tablo 7. Yedinci Tez

7. Tez Adı:	Televizyon Dizilerinde Toplumsal Cinsiyet Açısından Kadının Sunumu: Huzur Sokağı Dizisi Kadın Karakterleri.
Yıl:	2013
Bilim Dalı:	Medya ve Kültürel Çalışmalar Anabilim Dalı
Türü:	Yüksek Lisans Tezi
Üniversite:	İstanbul Arel Üniversitesi
Yöntem:	Nitel
Yazarın Cinsiyeti:	Kadın

Tablo 7, İncelenen yedinci yüksek lisans tezi 2013 yılında İstanbul Arel Üniversitesi Medya ve Kültürel Çalışmalar Anabilim Dalı'nda nitel araştırma yöntemi kullanılarak yazılmıştır. Tez yazarının cinsiyeti kadındır.

Tezde söylem analizi yöntemiyle Huzur Sokağı adlı dizideki kadın karakterler incelenmiştir. Kadının geleneksel kalıplar içerisinde kaldığı, kadının toplumdaki yerinin öncelikli olarak ideal eş, ideal anne statüsü olduğu sonucuna ulaşılmıştır.

Tablo 8. Sekizinci Tez

8. Tez Adı:	Televizyon Dizilerinde Toplumsal Cinsiyet Açısından Kadının Sunumu: Kanal D'de Yayınlanan Yaprak Dökümü Dizisinde Kadın Karakterler.
Yıl:	2010
Bilim Dalı:	Radyo Televizyon Sinema Anabilim Dalı
Türü:	Yüksek Lisans Tezi
Üniversite:	İstanbul Üniversitesi
Yöntem:	Nitel
Yazarın Cinsiyeti:	Kadın

Tablo 8, İncelenen sekizinci yüksek lisans tezi 2010 yılında İstanbul Üniversitesi Radyo Televizyon Sinema Anabilim Dalı'nda nitel araştırma yöntemi kullanılarak yazılmıştır. Tez yazarının cinsiyeti kadındır.

Tezde söylem analizi yöntemiyle Yaprak Dökümü adlı dizideki kadın karakterler incelenmiştir. Hikayesini Yaprak Dökümü kitabından alan bu dizide kadının geleneksel roller içerisinde kaldığı vurgusu yapılmıştır. "Cumhuriyet'in ilanından sonra yazılan bu kitapta kadına karşı geliştirilen tezlerin, kadın lehine pek çok değişimin yaşandığı günümüz Türkiye'sinde korunuyor olduğu sonucuna" ulaşılmıştır (Kutlu, 2010).

Tablo 9. Dokuzuncu Tez

9. Tez Adı:	Toplumsal Cinsiyet Kalıplarının Yerli Televizyon Dizilerindeki Kadın Karakterlere Yansımaları: Binbir Gece Örneği.
Yıl:	2008
Bilim Dalı:	İletişim Anabilim Dalı
Türü:	Yüksek Lisans Tezi
Üniversite:	Kocaeli Üniversitesi
Yöntem:	Nitel
Yazarın Cinsiyeti:	Kadın

Tablo 9, İncelenen dokuzuncu yüksek lisans tezi 2008 yılında Kocaeli Üniversitesi İletişim Anabilim Dalı'nda nitel araştırma yöntemi kullanılarak yazılmıştır. Tez yazarının cinsiyeti kadındır.

Tezde görüşme yöntemi kullanılarak tesadüfi bir şekilde seçilen 20 kadına Binbir Gece adlı diziyle ilgili sorular yöneltilmiştir. İncelemeler sonucunda “izleyici gözüyle yapılan yorumlarda geleneksel rollerde yaşanan değişim tespit edilmiş ve gelenekselliğin modernizm tarafından stilize edildiği” sonucuna ulaşılmıştır (Dönmez, 2008).

Genel çerçevede tezlerin yazıldığı üniversiteler, anabilim dalları ve yazarların cinsiyetleri incelendiğinde; incelenen 9 tezin yazıldığı bilim dalları şu şekildedir: Medya ve Kültürel Çalışmalar Anabilim Dalı ve Gazetecilik Anabilim Dalı'nda ikişer tez, Medya ve İletişim, Toplumsal Cinsiyet ve Kadın Çalışmaları, İletişim, Radyo Televizyon Sinema ve İletişim ve Toplumsal Dönüşüm Anabilim Dalı'nda birer kez tez yazılmıştır. İncelenen 9 tezin tümü yüksek lisans tezi olup örnekleme uygun doktora tezine ulaşılmamıştır. İncelenen 9 tezin yazıldığı üniversiteler şu şekildedir: İstanbul Arel Üniversitesi ve Atatürk Üniversitesi'nde iki tez, Beykent Üniversitesi, Trakya Üniversitesi, İstanbul Üniversitesi, Gaziantep Üniversitesi ve Kocaeli Üniversitesi'nde bir tez yazılmıştır. İncelenen 9 tezin tümünde nitel araştırma yöntemi kullanılmıştır. Tez yazarlarının cinsiyetleri incelendiğinde ise 8 tezin yazarının kadın, 1 tezin yazarının erkek olduğu sonucu ortaya çıkmıştır.

Tablo 10. Tezlerde Kullanılan Anahtar Kelimeler

Anahtar Kelimeler	Frekans
Toplumsal Cinsiyet	8
Kadın	3
Yerli Diziler	3
Televizyon Dizisi	2
Televizyon	2
Kadın Temsili	2
Küreselleşme	1
Yerelleşme	1
Küyerelleşme	1
Kültürel Farklılıklar	1
Toplumsal Değişim	1
Cinsel Şiddet	1
Medya	1

Distopya	1
Damızlık Kızın Öyküsü	1
Femme Fatale	1
Feminizm	1
Hegemonya ve İdeoloji	1
Kültürel Çalışmalar	1
Alımlama Çalışmaları	1

Tablo 10, Tezlerde kullanılan anahtar kelimeler incelendiğinde “toplumsal cinsiyet” kelimesi yedi kez, “kadın” ve “yerli dizi” kelimeleri üç kez kullanılmıştır. “Toplumsal cinsiyet” kelimesi bu tezlerde en çok tercih edilen anahtar kelimedir. İncelenen dokuz tezin sekizinde anahtar kelime yer alırken bir tezde anahtar kelime yer almamaktadır. Tezlerde kullanılan tüm anahtar kelimeler ve kullanım sayısı Tablo 10’da belirtildiği şekildedir.

SONUÇ

Bu çalışmada tez adında kadın, toplumsal cinsiyet ve dizi kelimeleri geçen lisansüstü tezler doküman analizi tekniği kullanılarak incelenmiştir. Araştırmanın amacına uygun 9 teze ulaşılmıştır. Ulaşılan bu 9 tezin tümü yüksek lisans tezidir. Bu bağlamda tez adında toplumsal cinsiyet, kadın ve dizi kelimeleri geçen doktora tezinin yazılmadığı bulgusuna ulaşılmıştır. İncelenen tezlerin çoğunlukta kadınlar tarafından yazıldığı sonucuna ulaşılmıştır. İncelenen 8 tezin yazarının kadın, 1 tezin yazarının ise erkek olduğu ortaya koyulmuştur. İncelenen 9 tezin 7’sinde dizilerin toplumsal cinsiyet bağlamında analiz edilip kadın karakterlerin incelendiği, 2’sinde ise dizilerin toplumda algılanma biçimi üzerinde durulduğu bulgusuna ulaşılmıştır. İncelenen tezler Trakya Üniversitesi, Atatürk Üniversitesi, Beykent Üniversitesi, Gaziantep Üniversitesi, İstanbul Arel Üniversitesi, İstanbul Üniversitesi, Kocaeli Üniversitesi’nde yazılmıştır. Tezlerin Toplumsal Cinsiyet ve Kadın Çalışmaları, Gazetecilik, Medya ve İletişim, İletişim ve Toplumsal Dönüşüm, Medya ve Kültürel Çalışmalar, Radyo Televizyon Sinema, İletişim Anabilim dallarında yazıldığı görülmektedir. Bu bağlamda incelenen 9 tezin tümünün Sosyal Bilimler alanında yazıldığı sonucuna ulaşılmıştır. İncelenen tezlerin 2008 yılı itibariyle yazıldığı görülmektedir. 2008, 2010, 2013, 2014, 2018, 2019, 2020, 2021 yılları incelenen tezlerin yazıldığı yıllar olarak karşımıza çıkmaktadır. Bu verilerden yola çıkarak toplumsal cinsiyet, kadın ve dizi konularını içeren lisansüstü tezlerin son 15 yıl içerisinde yazılmış olduğu görülmektedir. Bu veriler yakın tarihte medya, kadın ve toplumsal cinsiyete yönelik araştırmaların gerçekleştirildiğinin bir kanıtıdır. Tezlerde kullanılan anahtar kelimeler incelendiğinde “toplumsal cinsiyet” kelimesi en çok tercih edilen anahtar kelime olarak karşımıza çıkmaktadır. Bu çalışma toplumsal cinsiyet, kadın ve medyayı içeren lisansüstü araştırmaların ortaya koyulması ve benzer çalışmalara kaynak oluşturması bakımından önemlidir. Tez adında “toplumsal cinsiyet, kadın ve dizi” kelimeleri geçen lisansüstü tezlerin incelendiği benzer bir çalışma olmadığından gerçekleştirilen bu çalışma özgün bir çalışmadır. Toplumsal cinsiyet, kadın ve medya araştırmaları kadının geleceği için önemlidir. Toplumsal cinsiyet eşitsizliğinin önüne geçilmesi bakımında televizyon dizilerinde kadının sunumuna dikkat edilmesi ve kadının medyanın her alanında metalaşmamış, erkekten bağımsız bir birey olarak yer alması ve yansıtılması gerekmektedir. Kadının geleceği noktasında dizilerde yansıtılan kadın imgesi toplumda kadına yönelik algının oluşmasında oldukça önemlidir. Bu bağlamda kadının medyadaki konumunun ortaya koyulması toplumun bilinçlenmesi ve kadın araştırmalarına yönelik literatürün genişlemesi açısından önemlidir. Gerçekleştirilen bu çalışmada aynı anda toplumsal cinsiyet, kadın ve medya konularını içeren lisansüstü tezlerin kısıtlı sayıda olduğu sonucuna ulaşılmıştır. Kadının geleceği açısından medya ve kadına yönelik gerçekleştirilen lisansüstü araştırmalar desteklenmeli ve teşvik edilmelidir.

KAYNAKÇA

Acar, H. (2019). *Türk Kültür ve Devlet Geleneğinde Kadın*. İnsan ve İnsan, 6 (21), 395-411.

Akçalı, E. & İnceoğlu, İ. (2020). *Kadınlık ve Erkekliğin Değişmeyen Halleri: Televizyon Dizilerinde Toplumsal Cinsiyet*. Fe Dergi, 12 (2), 161-173.

- Altun, M. (2021). *Toplumsal Cinsiyet Bağlamında Kadına Yönelik Cinsel Şiddet Tahakküm Distopyası: ‘‘Damızlık Kızın Öyküsü’’ Adlı Dizi Örneği* (Tez No. 684043) [Yayınlanmamış yüksek lisans tezi, Trakya Üniversitesi. Ulusal Tez Merkezi]. (Altun, 2021)
- Baltacı, B. (2012). *Televizyon Dizilerinde Kadın Temsili Öyle Bir Geçer Zaman Ki Örneği* (Tez No. 323448) [Yayınlanmamış yüksek lisans tezi, Erciyes Üniversitesi. Ulusal Tez Merkezi]. (Baltacı, 2012)
- Craig, S. (Ed.) (1992). *Men, Masculinity, and the Media*. Thousand Oaks, CA: Sage Publications.
- Çavuşoğlu, Ç. (2014). *Uyarlama Dizilerdeki Kültürel Farkların Küyerelleşme ve Toplumsal Cinsiyet Rollerini Bağlamında Temsili: Desperate Housewives / Umutsuz Ev Kadınları Örneği* (Tez No. 375375) [Yayınlanmamış yüksek lisans tezi, İstanbul Arel Üniversitesi. Ulusal Tez Merkezi]. (Çavuşoğlu, 2014)
- Dökmen, Z. Y. (2015). *Toplumsal Cinsiyet: Sosyal Psikolojik Açıklamalar*, İstanbul: Remzi Kitabevi.
- Dönmez, N. (2008). *Toplumsal Cinsiyet Kalıplarının Yerli Televizyon Dizilerindeki Kadın Karakterlere Yansımaları: Binbir Gece Örneği Karakterler* (Tez No. 229467) [Yayınlanmamış yüksek lisans tezi, Kocaeli Üniversitesi. Ulusal Tez Merkezi]. (Dönmez, 2008)
- Dumanlı, D. (2011). *Reklamlarda Toplumsal Cinsiyet Kavramı ve Kadın İmgesinin Kullanımı: Bir İçerik Analizi*. Yalova Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi, 1(2), 132-149.
- Ecevit, Y. (2003). *Toplumsal Cinsiyetle Yoksulluk İlişkisi Nasıl Kurulabilir? Bu İlişki Nasıl Çalışabilir?*. C. Ü. Tıp Fakültesi Dergisi, 25(4), 83-8.
- Ellemers, N. (2018) *Gender Stereotypes*. Annu. Rev. Psychol. (69), 275–298.
- Ertinçü Sevmiş, O. (2013). *Televizyon Dizilerinde Toplumsal Cinsiyet Açısından Kadının Sunumu: Huzur Sokağı Dizisi Kadın Karakterleri* (Tez No. 375407) [Yayınlanmamış yüksek lisans tezi, İstanbul Arel Üniversitesi. Ulusal Tez Merkezi]. (Ertinçü Sevmiş, 2013)
- Etiler, N. & Zengin, Ü. (2016). *Televizyon Kanallarındaki Gündüz Programlarında Kadın Sağlığı ve Toplumsal Cinsiyete Bakışın Değerlendirilmesi*. Turkish Journal of Public Health, 13 (2), 137-146.
- Görgün Baran, A., Tuba Sarıtaş, C. & Şahin Kütük, B. (2017). *Analysis Of News On Violence Against Women In Media In Terms Of Content And Presentation: Beyazgazete.Com Case*. Istanbul Journal Of Sociological Studies, (55), 107-132.
- Güdekli, A. (2016). *Küresel Erkek (Lik) ve Medya*. Literatürk Academia.
- Güzel, E. (2014). *Toplumsal Cinsiyete Dayalı Ayrımcılık ve Medyanın Rolü*. Global Media Journal: Tr Edition 4(8), Spring, 185-199.
- Ilgaz Büyükbaykal, C. (2012). *Medyada Kadın Olgusu*. İstanbul Üniversitesi İletişim Fakültesi Dergisi, 0 (28), 19-30.
- Ilgın, H. Ö. & Yavuz, C. (2022, July 1-3). *Kadın Araştırmaları; İsminde Kadın Kelimesi Geçen Lisansüstü Tezler Üzerine Bibliyometrik Analiz*. H. Çiftçi, Ç. Tanyel Başar (Ed.), 8th International "Communication In The New World" Congress (s. 6-17).
- Ilgın, H. Ö. (2020). *Televizyon Dizilerinde Kent İmajı*. Eğitim Yayınevi.

- Kaçar, Ö. (2007). *Toplumsal Cinsiyet ve Kadının Konumu: Türkiye'de Yakın Zamanlardaki Değişimi Anlamak* (Tez No. 209028) [Yayınlanmamış yüksek lisans tezi, Afyon Kocatepe Üniversitesi. Ulusal Tez Merkezi]. (Kaçar, 2007)
- Kanca, L. (2021). *Toplumsal Cinsiyet Bağlamında Türk Dizilerinde Femme Fatale Kadın Temsilleri: Yasak Elma ve Zalim İstanbul Dizilerindeki Femme Fatale Kadın Karakterlerin İncelenmesi* (Tez No. 696003) [Yayınlanmamış yüksek lisans tezi, Atatürk Üniversitesi. Ulusal Tez Merkezi]. (Kanca, 2021)
- Kellner, D. (2008). *Guys and Guns Amok: Domestic Terrorism and School Shootings from the Oklahoma City Bombings to the Virginia Tech Massacre*. Boulder. CO: Paradigm.
- Kıral, B. (2020). *Nitel Bir Veri Analizi Yöntemi Olarak Doküman Analizi*. Siirt Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi, 8 (15), 170-189.
- Kutlu, T. (2010). *Televizyon Dizilerinde Toplumsal Cinsiyet Açısından Kadının Sunumu: Kanal D'de Yayınlanan Yaprak Dökümü Dizisinde Kadın Karakterler* (Tez No. 257901) [Yayınlanmamış yüksek lisans tezi, İstanbul Üniversitesi. Ulusal Tez Merkezi]. (Kutlu, 2010)
- Mendes, K. & Carter, C. (2008). *Feminist And Gender Studies: A Critical Overview*. Sociological Compass, 2(6), 1701- 1718.
- Özdemir, M. (2010). *Türkiye'deki Reklamlarda Toplumsal Cinsiyet ve Sunumu*. Millî Folklor, 22 (88), 101-111.
- Pınarbaşı, G. (2022). *Diktatör Filmi ve Bodyguard Dizisindeki İslamofobik Söylemler*. Medya ve Din Araştırmaları Dergisi (Mediad), 5 (1), 177-200.
- Saraç, S. (2013). *Toplumsal Cinsiyet*. L. Gültekin, G. Güneş, C. Ertung ve A. Şimşek (Ed.), *Toplumsal Cinsiyet ve Yansımaları*, Ankara: Atılım Üniversitesi Yayınları (s. 27-31)
- Şakrak, B. E. (2020). *Dizi Filmlerde Toplumsal Cinsiyet Bağlamında Kadının Temsili Örnek İnceleme: "Kadın" Dizisi*. Avrasya Uluslararası Araştırmalar Dergisi, 8 (22), 420-434.
- Şen, R. (2018). *Türkiye'de Yayınlanan Hint Dizilerinde Üretilen Toplumsal Cinsiyet Roller ve Bu Rollerin Kadınlar Tarafından Alımlama Biçimleri: Gaziantep Örneği* (Tez No. 576177) [Yayınlanmamış yüksek lisans tezi, Gaziantep Üniversitesi. Ulusal Tez Merkezi]. (Şen, 2018)
- Şentürk, N. (2019). *Toplumsal Cinsiyet Bağlamında Kadının Medyada Temsili: 'Kadın' ve 'Ufak Tefek Cinayetler' Dizilerindeki Kadın Karakterler* (Tez No. 594867) [Yayınlanmamış yüksek lisans tezi, Atatürk Üniversitesi. Ulusal Tez Merkezi]. (Şentürk, 2019)
- Tanrıöver, H. U. (2007). *Medyada Kadınların Temsil Biçimleri ve Kadın Hakları İhlalleri*. S. Alankuş (Der.), *Kadın Odaklı Habercilik*, İstanbul: IPS İletişim Vakfı Yayınları (s. 151-168)
- Uğur, D. (2020). *Türk Dizilerinde Toplumsal Değişim ve Toplumsal Cinsiyet Açısından Kadının Sunumu: 1975 ve 2008 Yıllarında Yayınlanan Aşk-I Memnu Dizisi Örneği* (Tez No. 664464) [Yayınlanmamış yüksek lisans tezi, Beykent Üniversitesi. Ulusal Tez Merkezi]. (Uğur, 2020)
- Uluyağcı, C. & Yılmaz, R. A. (2007). *Televizyon Reklamlarında Çocuğa İlişkin Toplumsal Cinsiyet Rollerinin Sunumu*. Galatasaray Üniversitesi İletişim Dergisi, (6), 141-157.

Ünal, F., Tarhan, S. & Çürükvelioğlu Köksal, E. (2017). *Toplumsal Cinsiyet Algısını Yordamada Cinsiyet, Sınıf, Bölüm ve Toplumsal Cinsiyet Oluşumunun Rolü*. Bartın University Journal of Faculty of Education, 6 (1), 227-236.

Yengin, D. & Bayrak, T. (2022). *Yeni Medya Kuramları 101*. Der Yayınları.